

האניות האחרות, שעברו במקום לפני זמן מה, נמנו גם הן על הצי המזר.

כששאלו החברה אם ישנם עוד כפרים נפגעים בסביבה, סיפרו היונים על כפר נוסף, בשם שרלאטה, הנמצא מעבר לגבעות. הבחורים לקחו אתם את האלונקות והמוזן ויצאו לחפש את הכפר. הם הגיעו אליו כעבור שעה.

ענבים מהואי-החוף. שמעתי אחר-כך את קלינמן מספר על החוויה: בתוך כרמי זיתים ראינו אנשים מכוסים בדם שוכבים בצל העצים. בכפר עצמו נהרסו לחלוטין 80 בתים. לא נשאר מכל הכפר, אלא שני קירות בלבד, שהיו שייכים לכנסייה ונשארו עומדים באלכסון.

הכפריים היו אנשים פשוטים מאד. הזעזוע שעבר עליהם שיתק לחלוטין את תגובותיהם: הם נראו אישיים וקשה היה לשכנעם שבאנו להצילם. אך כשהבינו סוף סוף, התנפלו עלינו בכי ונישקו את ידינו בכל לב. ברגע זה, רצינו לבכות. שלחנו את הפצועים אל החוף והוספנו להתקדם, לעבר הפיסגה, שם יכולנו להבחין בתלי חרבות שהיו עד לפני יומיים הכפר המשגשג ביותר של האי. מצבו היה הקשה ביותר שראינו: 200 בתים וארבע כנסיותיו התמוטטו לחלוטין. במרכז החורבות נחה כיפה עגולה של כנסייה שקירייה חיה שקעו תחתיה מבלי שייגרם לכיפה כל נזק.

גם כאן היו התושבים אישיים. לא יכולנו אפילו לשכנע אותם שיעזרו לנו לשאת את הפצועים הקשים לחוף. השבש שקעה והיה עלינו למהר. הסברנו לאנשים כי על החוף מחכים להם מזון ועזרה. כמה מהם הסכימו לרדת אתנו. יחסם השתנה מן הקצה אל הקצה. הם נטלו את ארבע האלונקות העמוסות, לא נתנו לנו אפילו לשאת את תרמילי הצד שלנו. ילד אחד טיפס הצידה, חור עם ענבים מלוא חופניו. היה זה האוכל הראשון שבא אל פינו כאו הבוקר.

חופשה עם המשפחה. הירידה היתה מיבצע מסוך כן ביותר: האדמה רעדה כל הזמן, סלעים ואבנים נפלו מכל עבר, כל רגע היה חשש שצוק מתפורר יקבור אותנו תחתיו. כשהגענו סוף סוף, לחוף, היה כבר חושך גמור. מרחוק ראינו את אורות האניה. אותתנו להם, הסירה נשלחה לאספנו. על החוף כבר נערמה ככעט כל האספקה של האנשים — טונות של שימוניות, קמח, רפואות, אמרנו לכפריים שהם צריכים לחלק את הכל עם יתר הנפגעים. והפלגנו.

משך היומיים שבאו אחר-כך, פגשו אנשינו בתופעות רבות: חייל שבא לבלות חופשה עם משפחתו, ונשאר יחידי בחיים. הוא נלווה לבחורינו, הלך אחריהם ממקום למקום, מבלי להוציא אף מילה אחת. הוא רק חיך וניסה לעזור במשהו; ספינת-יטילים פרטית שהוחרמה עלידי האנגלים כשביאה להוציא את משפחת בעליה העשירים מאי-האימים. כשהגיעו יחידות הצי הששי האמריקאי, לא היה יותר צורך בצי הישראלי. אנו הגשנו את העזרה הראשונה, האמינו ציעים הדלים שלנו תתמו את הפירצה הראשונה. עתה הגיעה העזרה המאורגנת, רבת-הממדים.

עד אתמול, רגע זר. הפלגנו לאתונה להיפרד מיוון ולנוח מעט. אך מן הרגע הראשון, כשאך הגענו לגבול פריאוס, היה ברור שלא יתנו לנו מנוחה: המוניס התאספו בנמל, הריעו לנו. העתונים היו מלאים סיפורים על המדינה הקטנה שלא הרבתה בחישובים מול האסון הגדול. היוונים, עם כרוד אך גאה, הצדיע כאילו להגל, שהיה זו עד אתמול. אמנם, לא היתה זו עיר שמחה שקיבלה את פנינו. יחן היתה כולה שרויה באבל. לא נערכו לכבודנו לא חגיגות ולא תהלוכות. רק פה ושם, עקב מישהו בהערצה אחרינו, בחשמל ליונת, בבתי-הקפה, בחנויות סירבו לקבל תשלום מידיו. מישהו קרא בחנימות: "יאסו ישראלים! בראבו אבריי אוס!"

אך חשוב מכל זה היתה ההרגשה שמילאנו תפקיד גדול. כשאמר מפקד השייטת לראש ממשלת יחן: "עשינו רק מה שכל אדם אחר היה עושה בנקומנו", השיב לו פאמאגוס הזקן בעצב: "לא, יידי, היו רבים אשר לא באו." והוסיף: "הבחורים שלכם עשו יותר מכל הדיפלומטים למען הידידות בין שני העמים. יחן לא תשכח לעולם."

גם אנחנו לא נשכח אותה. "שלום ישראל! הייד העברים!"

הצלנו!

תחנת עזרה ראשונה על החוף. ישראלים ואנגלים עובדים בצוותא. משמאל: פצוע נישא בארונקה.

מרחים שי ק/18 יורדים לחוף באחת הנקודות שממנה ניתן את הבקשה לעזרה ע"י נפגעי הרעש.

משך כל הזמן הזה, לא חדלו הרעידות. לבסוף כבר לא שמנו אליהן אפילו לב. רק מדי פעם בפעם, היינו מפסיקים את העבודה ומציינים בנימה של מומחיות: "הפעם זה היה חזק!"

העבודה המפרכת ביותר היתה. להתרוצץ בין ההריסות ולחפש פצועים. צחנה ועשן מילאו את האוויר. שתיים מאניותינו ק/18 וק/32 עשו סיבוב סביב האי, לראות מה קרה במקומות הנדחים, שאיש לא יכול היה להגיע אליהם עד כה. מעל הגבעות ולואורך כל החוף היו פזורים פליטים שאותנו בעזרת קרעים ומראות את תנוניהם לעזרה. החברה סיפרו לנו אחר-כך על חלקם בפעולות.

"אינו אות זאת?" אות הצרה הראשון שנקלט עלידי ק/18 בא מקבוצה גדולה של אנשים שהצטופפו על גבעה קרובה לחוף. הורדה סירה זקבוצה של 15 חיילים חתרה לחוף, עמוסת מזון, מי שתייה וציוד רפואי. אתם היה גם העתונאי של חרות. ישעיהו קלינמן.

כשראו הפליטים את הסירה מתקרבת, רצו אל החוף.

ראינו!

הם היו רעבים וצמאים, אך לא היו בנייהם פצועים. כפרם, מגנס, נהרס כליל, אחד הזקנים שנתאספו שאל בתמהון אינו מין את זה המצויירת על דופן הספינה. "אין זו יחנית, או אנגלית וגם לא ערבית. מי אתם?"

התשובה, באנגלית: "יהודים מישראל" הדהימה את הקהל.

התדהמה הפכה להערצה כשסופר להם כי גם שלוש תחנת עזרה ראשונה על החוף. ישראלים ואנגלים עובדים בצוותא. משמאל: פצוע נישא בארונקה.

באנו!

מוכת-פחד, מורדת איסטינקט חייתי להמלט לאשר תישאנה אותם רגליהם.

מערכות מעגלית מזרחה. אראל, בלחית קצינו ושני רופאי השייטת, יוגל אשכנזי ומשה זלנפורינג, הצטרף אל המפקד הבריטי. כשהגיע גם האמריקאי, נוצר בר-רע מטה-ראשי אנגלי-אמריקאי-ישראלי שחילק את התפקידים. הבריטים והאמריקאים, שלא סבלו בניהוד מחוסר ציד, קיבלו על עצמם את אספקת המזון והומרי הרפואה, הקמת תחנות העזרה ואירגון מתנחול הפליטים. ואילו אנו קיבלנו על עצמנו את הקשה, המסוכנת והמכובדת שבמשימות: הגי שות עזרה לכפרים הנדחים והעברת הפצועים לבקום מיב-סחים.

רעידת האדמה נמשכה כקודם. נהמות עומות עלו מקרב האדמה, והדהדו בכותלי הספינה. הזעזוע החזק הראשון התי-רוחש כ-11 בבוקר ונמשך 11 שניות, השני נמשך רק ארבע שניות ואילו השלישי היה הקצר אך ההרסני שבכולם: הוא נמשך שתי שניות בלבד, אך החריב, בצורת מערבולת כע-גלית מזרחה, שתי ערים ו-12 כפרים, מהם נשארו רק תלי הריסות.

רוב הקרבות הם מאלה אשר עברו במשרדים או שהו בבתיהם בשעת הרעש. הכפריים סבלו פחות: הזעזועים הראשונים, הקלים, היו לגביהם אותות אזהרה, בהשפעתם הוציאו את מטלטליהם מן הביקתות, בילו את הלילה תחת כיפת השמים, אשר שום רעידת אדמה לא הצליחה עד כה למוטט אותה. ביום שהו רוב האיכרים בשדות. רק הזקנים והילדים, יושבי הבית, נפלו קרבן לרעש.

ששה בפירה אחת. ההכונים התאספו על החוף. כל מי שיכול להשיג סירה שט בה אל אוניותינו, התחנן שיע-לוהו לסיפון. לעולם לא שכחתי איך ראיתי בקליפת-אגוז זעירה זקן וקולה, נערה צעירה שחחרה במשוט, ושלושה ילדים קטנים, לבושים סחבות מגוללות בדם, יחפים, רעבים וצמאים, עיניהם קרועות מפחד. הם צעקו משהו ביונית והורו בתנועות שמבוקשם הוא מים.

נצטוונו לרדת לחוף. הסירות הורדו ואנו חתרנו בכיוון לאי. האחרונה בסירות היתה שקטה ומתוחה. החברה לא ידעו מה מחכה להם על החוף. אבל משום מה היתה לנו ההר-גשה שאנחנו הולכים לאיו קרניכל. אחד החברה, עולה שגנהאי, סיפר שהוא בעל ליוון בעניינים אלה: כבר עברה עליו בסין רעידת אדמה, אם כי לא היתה די חזקה בשביל לעורר אותו משנתו. רק למחרת בבוקר סיפרו לו עליה.

תפאורות רוויית-דם. האי קפאלוניה ארכו 50 ק"ל לומטר ורוחבו בערך החצי מזה. הר איתן, ירקרק ועליו מת-נשא מתוך המישורים הפוריים שבמערב האי, וכגיע עד לגר-בה של קרוב לקילומטר. כשהגענו לחוף התקבצו סביבנו ההמונים המבוהלים. הם נדחקו אלינו, אחוזי בחבלי הסירות, התחננו בתנועות ובהברות חסופות שנקח אותם אתנו. אבל לא יכולנו לעשות בשבילם מאומה: ההוראות היו מסוררות — להוציא רק את הפצועים קשה. ניסינו לפזר את ההמון בעדינות.

היה זה קרניבל עגום ומחריד. התפאורות היו רחיות דם. בכשך היומיים וחצי שפעלנו באי התגוללו נגד עינינו מחנות זוחה בלי סוף. כל אדם שפגשנו היה סרגדיה חיה: ללא בית, ללא משפחה, ללא בגד, מזון או משקה. לעתים קרובות גם פצוע, נוסף לכל.

בסך הכל טיפלנו במספר אינסופי של פצועים. חבשונו את פצעיהם, הגשנו להם משהו לאכול, ניסינו לנחם אותם בתנועות אילמות. אני חושב שהם הבינו. הוצאנו גם למעלה מ-400 איש ליבשה.

בעזרת קרעים ומראות. ביום השני נחת מטוסים מהודר במישרן הצר. הוא הביא את לורד לואי כונטבאטן, יחד עם מיניסטר הפנים היווני, שבאו לפקח על הפעולות. עד מהרה הופיע גם מלך יחן יחד עם אשתו, שחרחרת יפה ש-כבשה את לבות כולנו. כולם היו נרגשים והעוכדה שאנחנו ישראלים רק הוסיפה, כנראה, להתרגשותם.

